

YATIRIM DANIŞMANLIĞI VE PORTFÖY YÖNETİCİLİĞİ

Dr. Niyazi BERK

M.Ü. İ.İ.B.F. İşletme Bölümü, Profesör

Abstract:

Capital Market Board of Turkey has determined by communique, dated 20.04.1995, investment consultancy and portfolio management. According to the communique and investors expectation, performer institutions has to be well-organized, meet the investors expectations requirement. They have to avoid defective advisory result. This paper is dealing with the regulation, operation and responsibilities of financial intermediaries.

1-GİRİŞ

Sermaye Piyasası Kurulu 20.04.1995 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanan Seri V. 23 nolu tebliği ile yatırım danışmanlığı faaliyetine ilişkin esasları düzenlemektedir. Ülkemizde yatırım danışmanlığı uygulamasının yaygınlaşması ile bazı sorunlarla karşılaşılması ve bu doğrultuda yeni önlemlere başvurulması beklenebilir. Bu çalışmada yatırımcı ve yatırım danışmanlığı kuruluşunun Portföy performansına paralel olarak karşılıklı beklentileri ve sorumlulukları irdelenmektedir.

Ulusal ve Uluslararası sermaye pazarları büyük bir hızla gelişirken, yatırım olanakları da artmaktadır. Finansal pazarlarda yeni ürün uygulamaları gerek bölgesel pazarlarda ve gerekse tutar olarak artmaktadır. Ülkemizde özellikle vadeli işlemlerin kurumsallaştırılması, altın borsasının faaliyete geçmesi ile finansal ürünler çeşitlenmiş ve yatırımcılara yeni fırsatlar sunulmuştur.

Bu gelişmelerin sonucunda yatırımları etkileyen çok sayıda bilginin işlenmesi, değerlendirilmesi ve buna dayalı karar alınması da güçleşmektedir. Söz konusu bilgileri edinmede çeşitli gazete dergi, TV, vb. araçlar yardımcı olmaktadır. Bunların yanı sıra bankalar ve bağımsız olarak çalışan sermaye piyasası aracı kurumları da yatırımcılara danışmanlık hizmeti sunmaktadır. Yatırımcıların karar almada Söz konusu bilgileri ne ölçüde kullandığı, ülkemizde ampirik olarak araştırılmamasına rağmen, pek çok kararın eksik bilgiye dayalı olarak alındığı bilinmektedir. Bu bakımdan yatırım danışmanlığı kuruluşlarından yararlanılarak yatırım yapılmasının önemli bir rol oynaması beklenmelidir.

Bunun sonucunda doğal olarak iki nokta önem kazanmaktadır. İlki; danışmanlık, yatırımcıların başarısını artırır; ikincisi ise sermayenin çeşitli sektörlerdeki firmalara dağılımı da fiziksel yatırımların geleceğini belirler. Konu bu derece önemli olmasına rağmen, bu açıdan da yatırım danışmanlığının yaygınlaşmaması nedeniyle araştırılmamıştır.

2-YATIRIM DANIŞMANINDAN BEKLENTİLER

Bir ürünün ya da hizmetin kendisinden beklenen görevleri yerine getiren bütün özellikleri anlamında, yatırım yönetiminde kaliteyi ölçmek kolay değildir. Burada yatırımcının hedeflerinin doğrudan ölçülmesi ve hedeflerle gerçekleşen durumun uyuşması önem kazanmaktadır. Bu yaklaşım zahmetli olduğu gibi ampirik bilgilerin yetersizliği veya derlenen bilgilerin uygun olmaması nedeniyle bekleneni vermeyebilir. Bununla birlikte yatırımcıların danışmanların tavsiyelerine uyduğu kabul edilmelidir.

Danışmanlığın kalitesinin tespit edilebilmesi için değerlendirme kriterlerinin belirlenmesi gerekir. Yatırım danışmanlığının kalitesi aşağıdaki şekilde verildiği gibi ölçülebilir.

Kurum Standartları (İdeal)



Yatırımcının hedeflerinin belirlenmesi



Danışmanın yatırım önerilerini sunması



Yatırım sonuçlarının hedeflerle uyumu

Kaliteli bir danışmanlık için yatırım danışmanlığı çerçevesinde yürütülen başarılı bir görüşme ilk sırada yer alır. Bu kriter danışmanlık sürecinde güven ortamının oluşturulmasına yönelik olup, başarısını modern tekniklerden yararlanma derecesi ve danışmanın her müşteriye ayırdığı zaman belirler.

İkinci sırada yer alan diğer önemli bir kriter yatırım danışmanının nitelikli ve bilgili olmasıdır. Buradaki temel ölçü danışmanın iyi bir eğitim almış olması ve zaman içinde uzmanlık bilgisini artırmasıdır. Uzmanın yararlandığı bilgi kaynakları, kullandığı analiz yöntemleri (temel-teknik, vb.) ve değerlendirme gücü önem arz etmektedir.

Esas danışmanlık sürecinin kalitesi de yatırımın başarısı açısından önemli rol oynamaktadır. Yüksek nitelikte danışmanlığın sürdürülmesinde temel kriterler, bu karşılıklı etkileşim sürecinde, oryantasyon ve bilgi derleme, öneri sunma ve yatırımcıya tavsiyede bulunma şeklindeki üç temel aşamada uygulanmaktadır. Burada analitik bir sınırlandırma Söz konusu olmaktadır. Diğer bir ifade ile aşamaların birbirini izlemesi zorunlu değildir.

Oryantasyon ve enformasyon aşamasında yatırım danışmanı, yatırım düzeyi, yatırımcının kişisel özellikleri ve yatırım alternatifleri hakkında detaylı bilgi edinmek zorundadır. Edinilen bilgiler ışığında yatırımcının vergi açısından da olumsuz etkilenmeyecek şekilde yatırım alternatiflerinin belirlenmesi gerekir. Bu aşamada yatırım danışmanının bir diğer önemli noktayı, yatırımcının hedeflerini somutlaştırması gerekmektedir. Burada şimdiki yatırım araçları, istenen yatırım süresi, gelirin kullanım amaçları karlılık hedefi ve risk üstlenme eğilimi hakkında bilgi alması gerekir.

Bilgilendirme aşamasında danışmanın temel fonksiyonu, yatırımcıyı uygun yatırım alanları hakkında bilgilendirmektir. Optimal yatırım kararının alınması açısından, yatırımcının yeterli bilgi sahibi olduğu söylenemez. Zira yapılabilir nitelikte çok sayıda yatırım alternatifinin varlığı bunu güçleştirmektedir. Bu yüzden iyi bir yatırım danışmanından beklenen, müşterinin enformasyon gereksinmesini karşılamak ve her yatırım riski hakkında açıklama yapmaktır.

Üçüncü olarak tavsiye aşaması gözlemlenmektedir. Burada Harry Markonitz'in (1959) "portfoilo selection" adlı çalışmasındaki görüşlere paralel portföy oluşturulabilir. Portföy yatırımcının hedeflerini dikkate alacak şekilde oluşturulmaktadır. Ancak yatırımcının görevi sadece öneri sunmakla sınırlı olduğundan, yatırımcı adına karar verme özgürlüğüne sahip değildir.

Yatırımcı, uzmanının önerilerinin kalitesinin ölçülmesinde kriter olarak dolaylı bir yöntem de çeşitli yayın organları tarafından yürütülen simule yatırımlar kullanılabilir. Burada yatırım uzmanları fiktif tutardaki bir parayı belirli bir süre için- sözgelimi üç ay- yatırım dönemi sonunda performansını ölçerler.

Danışmanlık sürecinin kalitesinin değerlendirilmesinde ilk metod olarak kapalı standart

gözlem seçilebilir, zira bu yöntem karşılıklı etkileşim sürecinin analizini gerçekleştirmede çok uygundur. Gözlem yönteminde sosyal araştırmacılar gözleme alınanlara karşı pasif davranırken, aynı zamanda da sistematik analiz yaparlar. Bu yöntemin deney ve anket temel üstünlüğü, gözleme alınanlar gözlem sürecinde ilgililerin etkisinde kalmadan gözlem sürecindeki olayların gerçekleşmesi dikkatle analiz edilir. Buna karşı yöntemde seçim süreci sorun oluşturabilir.

Danışmanlık kuruluşu ve müşteri arasında çalışma, ortam ve koşullarının sürekliliği için yatırım uzmanının müşteriye güven verme ve bilgi sunma özelliğinin yanı sıra şu üç temel özelliğe de sahip olması gerekir.

-Yatırım uzmanı modern analiz ve değerlendirme yöntemleri ile çalışabilmeli,

-Yatırım uzmanı kendi alanında ortalamanın üstünde bir performans sağlayabilmeli,

-Yatırımcının kendi başına elde edebileceği getiriden daha yüksek bir getiri sağlayabilmelidir.

Yatırım uzmanı yukarıdaki özellikleri taşııyorsa, yatırımcı ya benzer hizmeti veren diğer kurumlara yönelecek veya yatırımını kendisi yönlendirmeyi tercih edecektir.

3-YATIRIMCIYA VE KONUYA UYGUN DANIŞMANLIK

Yatırım danışmanlığı hizmetinin daha çok küçük tasarruf sahiplerine sunulması nedeniyle potansiyel olarak bundan en çok zararı, söz konusu yatırımcılar görmektedir. Zira küçük yatırımcılar varlıkların çok büyük bölümünü bu yönde yatırımdadırlar. Yatırım danışmanlığı kuruluşu ile yatırımcılar arasında örtülü bir anlaşma yaygın değildir. Yatırımcı daha çok kurum elemanlarından birine başvurarak, danışmanlık hizmetini ondan almaktadır. Bu bakımdan yatırımcının daha önce kurum hizmetlerinden yararlanan biri olması veya kuruma ilk kez gelmesi, sonucu değiştirmez. Karşılıklı güven ve iyi ilişkinin önemli rol oynadığı danışmanlık sürecinde yatırımcının yatırım uzmanını temsil yetkisini verdiği ilişkin irade beyanı ile işlem başlar.

Yatırım danışmanlığında süreç prensip olarak etkin bir şekilde devam eder. Ancak bazı durumlarda, bu sürecin yatırım danışmanlığı kuruluşuna çıkar sağlayacak motif (sözgelimi yatırımcı hesabında uzun süre nakit bulundurmamak vb.) ile zedelenmesi Söz konusu olabilmektedir. Kuşkusuz burada kriter, bu alanda genel kabul görmüş prensip ve uygulamalar olacaktır.

Öte yandan yasal düzenlemelerle hatalı danışmanlığı bütünüyle ortadan kaldırmak, çoğu kez

mümkün olmamaktadır. Bir çok danışmanlık kuruluşunun sözleşmede yer alan özel koşullar nedeniyle büyük zarar görmediği de belirtilmelidir. Danışmanlığın doğasında bulunan iki temel unsur- yatırımcıya uygun olma ve yatırım konusuna uygun danışmanlık-bu sürecin işlerliği ve hizmetin başarısı için temel koşuldur.

i-Yatırımcıya uygun danışmanlık

Danışmanlık sırasında aracı kurumun sunacağı açıklama ve yönlendirme hizmeti, konuya ve bireysel yatırıma bağlıdır. Sözgelimi tahvil yatırımında bir bölümü yatırımcının kişiliğine, bir bölümü yatırım ile ilgili bir çok faktör söz konusudur. Ancak tavsiye edilen yatırımın, yatırım hedeflerine ve müşterinin kişisel ilişkilerine dayanmak durumundadır. Diğer bir ifade ile danışmanlık kuruluşunun yatırım tavsiyesi yatırımcıya uygun olmak durumundadır. Müşteri ile ilgili kişisel özellikler, yatırım konusu hakkındaki bilgi düzeyi ve yatırımcının risk üstlenme eğilimi olarak sınırlanabilir. Özellikle yatırımcının bu alandaki tecrübesi ve hangi yatırım hedeflerine öncelik verdiği önemlidir. Danışman bu durumda müşterinin tecrübelerinden hareket edebilir. Ancak bu amaçla müşterinin mesleği buna uygun olmalı. çeşitli yatırım araçları ile daha önce ilgilenmiş ve farklı düzeylerde başarı sağlamış olmalı. Öte yandan yatırımcı yatırım işlemlerinde bu derece etkin rol aldığı anda yatırımın ortaya çıkabilecek başarısızlık sonucunun sorumluluğunu paylaşmaya hazır olmalı. Aslında bu konuda irade beyanında bulunması, onun sorumluluğu üstlenmesi için gerekli koşulu oluşturur.

Yatırım amaçlarının değerlendirilmesinde her şeyden önce, potansiyel yatırımcının hangi düzeyde risk üstlenmek istediği belirlenir. Risk üstlenme kriteri olarak yatırımcının bundan önceki yatırım davranışlarından yararlanılabilir. Yatırımcı bundan önce banka mevduat hesabı veya devlet tahvili ve hazine bonosu gibi sabit gelirli yatırım araçları ile ilgilenmiş ise, ona sormadan sermayesi yüksek riskli yatırım araçlarına yöneltilmemelidir. Yatırım uzmanı sadece kazandırma ihtimali çok yüksek ortam ve koşullarda aşırı riskli yatırım araçlarını önerebilir. Sözleşme özgürlüğü nedeniyle yatırımcının çok yüksek riskli araçları tercih etmesi de doğaldır. Ancak bunun riskini bütünüyle kendisi üstlenir. Bu durumda yatırım danışmanının görevi yatırım alternatifleri için gerekli enformasyonu sunmaktır. Yatırım amacının belirlenmesinde ayrıca yatırımcının kısa veya uzun süreli olmasının tespiti ve yatırımcının yatırım süresince düzenli gelire ihtiyacı olup olmadığının ortaya konması da gerekir.

ii- Konuya uygun Danışmanlık

Danışmanlık konuya uygun olmalı, diğer bir ifade ile yatırım konusunun genel özelliklerini getiri ve riskini ortaya koymalıdır. Burada genel riskler (konjonktür

durumu, borsa endeksindeki genel gerileme, vb.) ile yatırım konusuna özgü riskler (kur, faiz, döviz riski... vb.) arasında ayırım yapılmalıdır. Özellikle yatırım konusuna özgü risklerin detaylı açıklanması gerekir. Piyasada yeterince tanınmayan yatırım araçları (sözgelimi futures forwards ve options) ile ilgili işlemlerinin özellikle yatırımcıya önceden anlatılması gerekir.

4-YATIRIM DANIŞMANLIĞINDA AÇIKLAMA, ORGANİZASYON VE YÖNLENDİRME

i-Yatırım Amacı ve Yatırımcının Durumunun Tespiti

Yatırım danışmanlığında sonuç başlangıçta belirlenmeyip, yatırım danışmanının müşterinin durumuna ve ihtiyaçlarını tespit ederek buna uygun yatırımlar kararlaştırıldığında ve bu süreç sürekli enformasyon ile desteklenmektedir. Müşteriye yönelebilmek ve konuya uygun bilgi sunabilmek için, danışman müşterinin yatırım amacını risk üstlenme derecesini ve yatırımcının öngörülen yatırım hakkındaki bilgisini tespit etmek zorundadır. Ayrıca yatırım danışmanı yatırım süresince Söz konusu faktörlerdeki değişimleri izleyerek, buna uygun yeni yatırım alternatiflerini belirler.

ii- Gerçek ve Tam Bilgi Edinme

Uzmanın danışmanlığı doğru, dikkatli ve eksiksiz olmalıdır. Tam ya da tamamlık özellikle negatif durumlarda susmayı detaylı açıklama yapmayı ifade eder. Herkes tarafından kolayca edinilebilen bilgilerin sunulması yetersizdir. Yatırımcıların sorularına gerçek bilgiye dayanan, somut cevaplar verilmelidir. Özellikle yatırımcının kredi kullanmaması gereken durumlarda, vergisel konularda, bilhassa yabancı yatırımlarda çifte vergilendirme vb. Konularda detaylı araştırmaya dayanılmalıdır.

iii-Danışmanlığın Müşteri Tarafından Kolayca Anlaşılır Olması

Yatırıma uygun danışmanlığın sunulabilmesi için, danışmanlığın anlaşılır olması şarttır. Özellikle mesleki terimlerin ve yabancı kelimelerin müşterinin bilgi düzeyine göre açıklanması gerekir. Kullanılan İngilizce kelimelerin Türkçe karşılığı sunulmalı ve müşterinin mesleki bilgisini aşan konularda detaylı bilgi verilmelidir. Mesela "Margin"ine ifade ettiği açıklanmalı; gayri menkul yatırımlarında özel amortisman ayırmanın yatırımın getirisi ve vergi üzerindeki etkileri açıklanmalı. Müşteri ve yatırım danışmanlığı kuruluşu arasında herhangi bir yanlış anlaşılma Söz konusu olmuşsa, bütün kayıplardan yatırım danışmanı sorumlu tutulmalıdır.

iv-Değerleme Yöntemi

Alım-satım kararı durumunda, özellikle yeni emisyonlarda yatırım uzmanı firma açıklamaları ve borsa bilgileri ile yetinmeden güncel bilgileri kullanarak değerlendirilmelidir. Bu amaçla yatırım uzmanı ekonomi basınından da yararlanmalıdır. Çeşitli banka ve aracı kurumların periyodik ya da arada bir çıkarılan yayınlarından da yararlanılmalıdır. Değerlendirme yabancı emisyonlar için yapıldığında, çok daha titiz davranılmalı ve döviz kuru da kullanılmalı, bu amaçla dış ekonomi basınından da yararlanılmalıdır.

v-Menkul Kıymet Yatırımlarında Rating

Birçok kuruluş piyasada işlem gören tahvilleri derecelenmektedir. Tahvil getirileri risk sınıfına göre değerlendirilmelidir. Ekonomi basını izlenerek, derecesi değişen tahvillere karşı özellikle kurumsal yatırımcıların tavrı belirlenmeli ve söz konusu tahvillere portföyde yer verilip verilmemesi gereği ortaya konulmalıdır. Rating'in önemi özellikle Moody's ve standard and poor'un ülkemiz halkındaki değerlendirmeleri, iyi bir fikir vermektedir. Ayrıca pay senetlerinin ait olduğu işletmelerin riskinin belirlenmesinde de rating yararlı olmaktadır. Türk Sermaye pazarında önemli bir eksiklik olarak önemini koruyan rating ancak kurumsal altyapının oluşturulması ile mümkündür.

vi-Açıklama ve Talimat

Yatırım danışmanı müşterinin istediği bilgilere sahip değil ve yatırım konusunda uzman değilse, bunu müşteriye bildirmeli ve eksikliklerini itiraf etmelidir.

Banka veya danışmanlık kuruluşu da bu konuda açık davranmalıdır. Örneğin gerektiğinde mevcut bilgilerle bir yatırım aracının riskini kesin olarak tespit edecek durumda olmadığını müşterisine açıklamalıdır. Yatırım uzmanı ayrıca yatırım kararını etkileyen vergi düzenlemeleri ile ilgili bilgi sahibi olmadığında bunu müşterisine söylemelidir.

vii-Organizasyon yapısı

Yatırımcıya ve yatırım konusuna uygun danışmanlık sunabilmek için yatırım danışmanlığı kuruluşunun buna uygun bir organizasyon yapısı oluşturması gerekir.

Organizasyon çeşitli yatırım araçları için gerekli güncel bilgilerin derlenmesi, analizi ve bunun yatırım uzmanlarına sunulması bakımından yeterli büyüklükte olmalıdır. Organizasyon yasal değişimleri izleyebilmeli, personelin eğitimi ve geliştirilmesi için gerekli ortam ve koşulları sağlamalıdır. Kurum uzmanlarının eğitimi ve gelişmesi için gerekli koşulları sağlayamazsa, hatalı veya

yetersiz danışmanlık nedeniyle müşterilerine karşı sorumlu olur.

5-TAAHÜDÜN YERİNE GETİRİLMEMESİNDE SORUMLULUKLAR

Danışmanlık kuruluşunun yükümlülüğünü yerine getiremediğine karar verebilmek için, müşterisi ile sözleşme sırasında geleceğe yönelik olağan gelişmelere uygun önlemleri almadığı tespit edilmelidir. Ancak alım-satım işleminden sonra ortaya çıkan ani gelişmelerden kurum sorumlu tutulamaz. Ne var ki, sürekli danışmanlık sözleşmesi durumunda kurumun gelecekteki gelişmeleri de önceden kestirmesi ve alım-satım kararını buna göre vermesi beklenir. Bu bakımdan danışmanlık kuruluşunun sorumluluğu devam eder. Bu durumda danışmanlık kuruluşu danışmanlık hatasının yatırım konusu ile ilgili olmayan bir tek nedenden kaynaklandığını savunarak sorumluluktan kurtulamaz. Zira prensip olarak yatırım kararı almadan önce likidite, karlılık, risk, güvence, konjonktür ve yönetim kalitesi başta olmak üzere, yatırım araçları hakkında birçok açıdan değerlendirilmelidir. Böylece başarısızlığın bir tek noktaya bağlanması kabul edilemez.

Yatırım danışmanlığı tarafından yönlendirilen yatırım projelerinin başarısızlığında bazı durumlarda yatırımcı da sorumlu tutulabilir. Sözgelimi yatırımcı sonucu kolaylıkla görebildiği halde yatırım danışmanına (körü körüne) güvenmeye devam eder veya onu bu yatırıma motive ederse, sonuçtan kendisi de sorumlu tutulmalıdır. Buna karşı müşteri satın alınan bir pay senedinin kurunun sürekli düşmesi sonucu, zamanında satılarak zararın minimum kılınmamasından sorumlu tutulamaz. Ancak danışman kendisine bu durum ile ilgili bilgi vermesine rağmen spekülasyon amaçla Söz konusu pay senedi tutmaya devam etmesi halinde, yatırımın başarısızlığından sorumludur. Bu durumda müşterinin banka veya aracı kurumdan zarar tazmin talebinde bulunmaması gerekir.

Yatırımcı (müşteri) danışmandan aldığı bilgileri doğru kabul ederek başlangıçta tahmin edilen kazancı talep edemez. Bu durumda anlaşmanın sorumluluğu satın alma maliyeti ile sınırlı olmalıdır. Bununla birlikte müşteri satın alma maliyetine ek olarak, ayrıca pazar faiz oranı düzeyinde kar kaybını da talep edebilmelidir.

6-AB MENKUL KIYMET YÖNETİMİNE UYUM GEREKLİLİĞİ

Avrupa Birliği (AB) menkul kıymet yönergesinin önsözünden altı kez tekrarlanan "yatırımcıların korunması", yönergenin en önemli hedeflerinden biri olduğu anlaşılmaktadır. Daha önceki uygulamalardan oluşturulan prensipler yönerge ile bağlayıcı nitelik kazandırılmıştır. Buna göre üye ülkeler araç ve

kurumlarının tabi olduğu yasaları ve prensiplerini detaylı olarak AB çalışma prensiplerine uyarlamak zorundadır. Firmalar müşterilerinden finansal durum, menkul kıymetlerle ilgili tecrübeleri, menkul kıymet yatırımlarına ilişkin hedeflerini istemek durumundadırlar. Böylece yatırımcılara yönelik hizmet prensibi nedeniyle sorumlu olacaklardır.

Yine söz konusu yönergenin önsözünden anlaşıldığı gibi çeşitli yatırımcı gruplarının korunması için gerekli önlemler alınmıştır. Açıklamanın müşteriler için anlaşılır olması gerektiği de "amaca uygun bütün bilgilerin en uygun şekilde sunulması zorunludur" ifadesi ile belirtilmektedir. Aracı kurumların gerekli araç, yöntem ve olanaklara sahip olması gerektiği ifadesi de örgütsel gerekleri ortaya koymaktadır. Bu amaçla önemli yatırım kararları için yayınların da yer alması gerekir. Ayrıca müşteriler arasında ve müşteriler ile firma arasında çıkar çatışmalarından kaçınılması öngörülmektedir. Böylece müşteri çıkarlarının önceliğinin korunmasının Avrupa Birliğine aday ülkemiz açısından önemi küçümsenemez.

7-SONUÇ

Yatırım danışmanlığı ve portföy yönetiminin uygulamasının yaygınlaşması ile hatalı danışmanlığın sorumluluğu önemli rol oynayacaktır. Böylece banka ve aracı kurumların, iyi işleyen bir sistemin organizasyonu için gerekli ortam ve koşulları oluşturmaları gerekir. Yatırımcıya ve konuya yönelik danışmanlığa duyulan talep artacağından, müşteriye danışmanlık yapacak personelin eğitimi ve geliştirilmesinin önemi küçümsenemez. Özellikle toplumda refah düzeyinin artması sonucu sermaye birikimi bu alanda nitelikli personelin önemini ortaya koymaktadır. Ayrıca finansal pazarlarda yeni ürünlerin uygulanması da nitelikli personele duyulan ihtiyacı daha da artırmaktadır. Bu bakımdan yatırım danışmanlığı hizmetini sunacak kurumların personel seçiminde gerekli özeni göstermeli ve iyi bir eğitim ile danışmanlığa hazırlamalıdır.